

УДК: 338.3:338.436:338.245

**МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ**

Білокінь Я. М., студентка
Ібатуллін М.І., д.е.н., професор кафедри
адміністративного менеджменту та ЗЕД
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна*

Забезпечення економічної безпеки аграрного сектору є стратегічним завданням держави, адже від його стабільності залежить продовольча незалежність, валютна стійкість та економічна обороноздатність України. У сучасних умовах глобальних викликів і воєнної агресії лише ефективні моделі

управління ризиками здатні гарантувати збереження потенціалу галузі та її внесок у відновлення національної економіки.

Аграрний сектор традиційно залишається одним із ключових драйверів економічного розвитку України. На довоєнному етапі він формував понад 17% ВВП держави та забезпечував 48–55% валютної виручки від експорту. Україна стабільно входила до топ-5 світових експортерів зернових та була провідним постачальником соняшникової олії на світові ринки. Однак із початком повномасштабного вторгнення економічна стійкість аграрної сфери опинилася під безпрецедентним тиском.

За даними Мінагрополітики, у 2023 році загальна площа сільськогосподарських земель, безпосередньо залучених у виробництво, скоротилася на понад 3,8 млн га через окупацію, мінування та знищення угідь. Значно ускладнилися логістичні процеси: вартість транспортування зерна зросла у 3–5 разів, а витрати на експорт через альтернативні маршрути збільшили собівартість продукції в середньому на 25–40%[1]. Крім того, аграрні підприємства зіткнулися з зростанням цін на паливо, добрива, насіння та технічне обслуговування, що підвищило виробничі витрати та зменшило прибутковість галузі.

Додатковим чинником ризику виступає нестабільність клімату. У 2024 році в низці регіонів України спостерігалися аномальні агрометеорологічні умови: зокрема, у південних областях (Одеській, Миколаївській та Херсонській) тривалі періоди посухи зумовили зниження врожайності озимої пшениці та соняшнику на 10–17%[2]. Натомість у західних регіонах (Львівська, Волинська, Рівненська області) надмірні опади під час збирання призвели до втрати частини врожаю ріпаку та погіршення якісних показників зернових. У центральній частині України (Черкаська, Полтавська та Кіровоградська області) різкі температурні стреси негативно вплинули на формування продуктивності кукурудзи та сої, зменшивши урожайність на 12–18%. Усе це посилює залежність аграрного сектору від зовнішніх ринків і політичних рішень, роблячи його економічну безпеку особливо вразливою.

Сучасні глобальні виклики — воєнні загрози, волатильність світових ринків, кліматичні зміни та енергетична нестабільність — обумовлюють потребу у переосмисленні моделей забезпечення економічної безпеки аграрного сектору України. Саме формування адаптивних, стійких і технологічно орієнтованих систем управління може забезпечити збереження продовольчого потенціалу держави та подальший розвиток галузі.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба у формуванні сучасних, адаптивних моделей забезпечення економічної безпеки аграрного сектору, здатних працювати в умовах постійної зміни зовнішнього середовища. Такі моделі мають враховувати багатовимірність ризиків: від ресурсно-виробничих і фінансових до екологічних, логістичних та геополітичних[3]. Йдеться не лише про реагування на вже наявні загрози, а передусім про створення механізмів їх упередження, проактивного управління та підвищення стійкості підприємств.

Ефективна система економічної безпеки аграрної галузі повинна поєднувати інституційну підтримку держави з інструментами внутрішнього корпоративного управління ризиками. Роль державних структур полягає у формуванні стабільного регуляторного середовища, розвитку системи агрострахування, кредитного субсидування, гарантійних програм та підтримки інвестицій у критично важливі напрямки — зрошення, насінництво, відновлення ґрунтів, модернізацію техніки. На рівні ж підприємств ключового значення набуває створення власних систем ризик-менеджменту, фінансового резервування, диверсифікації виробництва та підходів до управління ресурсами.

Особлива увага має приділятися впровадженню інноваційно-технологічних рішень. Цифровий моніторинг посівів, супутникова діагностика полів, автоматизована оцінка стану ґрунтів, точне землеробство, використання великоданих аналітичних систем для прогнозування врожайності та планування сівозмін — усе це не лише підвищує ефективність виробництва, а й дає змогу своєчасно попереджати ризики, пов'язані з кліматичними, біологічними чи ринковими коливаннями[4]. Впровадження цифрової аналітики

трансформує управлінські підходи від інтуїтивних рішень до обґрунтованих, стратегічно виважених дій.

Водночас стратегічного значення набуває диверсифікація логістичних маршрутів і каналів збуту. Блокування традиційних експортних коридорів показало, наскільки критичною є залежність аграрної галузі від окремих транспортних шляхів. Диверсифікація напрямів експорту, розвиток альтернативної портової та залізничної інфраструктури, розширення співпраці з транснаціональними трейдерами і створення кооперативних експортних об'єднань здатні суттєво знизити ризики втрати ринків[5].

Не менш важливим є формування екологічно орієнтованих моделей господарювання, зокрема застосування систем відновлення родючості ґрунтів, ощадливого використання водних ресурсів, впровадження екологічно адаптованих сортів і гібридів, розвитку органічного землеробства. Такі підходи забезпечують не тільки довгострокову стабільність виробництва, а й підвищують конкурентоспроможність української продукції на світових ринках, де цінність екологічної чистоти та сталості щороку зростає.

Отже, ключовою умовою продовольчої стабільності та конкурентоспроможності національної економіки є економічна безпека аграрного сектору. Оскільки сучасні виклики вимагають переходу від реактивного до превентивного управління ризиками, що передбачає поєднання державної підтримки з внутрішніми стратегіями підприємств. Важливим є розвиток фінансових інструментів захисту, диверсифікація логістики та ринків збуту, а також впровадження цифрових технологій і ресурсоефективних методів ведення виробництва. Це дозволить нам підвищити стійкість аграрних господарств, зменшити вплив зовнішніх загроз та забезпечити довгострокову результативність галузі. Тож підсумовуючи вищезазначене економічна безпека аграрного сектору повинна будуватися на системному, інноваційному та екологічно виваженому підході, що забезпечить стабільний розвиток в умовах невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Бойко В. І., Костецький Я. В. Економічна безпека аграрних підприємств: теоретико-методичні засади та інструменти забезпечення. *Економіка АПК*. 2023. № 5. С. 23–31.
2. Кириленко І. Г., Прудка О. В. Стратегічні пріоритети розвитку аграрного сектору України в умовах глобальних викликів. *Економіка України*. 2024. № 1. С. 47–60.
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. *Аграрний сектор України 2024: статистичний бюлетень*. Київ, 2024. 112 с.
4. Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». *Економічна безпека аграрного виробництва: проблеми та напрями зміцнення*. Аналітичний звіт. Київ, 2023. 78 с.
5. OECD. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023*. Paris: OECD Publishing, 2023. 250 p.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЛЕЙБНИЦ-ІНСТИТУТ АГРАРНОГО РОЗВИТКУ
В КРАЇНАХ З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ (НІМЕЧЧИНА)
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК ВАЙЄНШТЕФАН-ТРИЗДОРФ (НІМЕЧЧИНА)
СЛОВАЦЬКИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ В НІТРІ (СЛОВАЧЧИНА)
ЛАТВІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУК ПРО ЖИТТЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ (ЛАТВІЯ)

Факультет аграрного менеджменту

**Кафедра адміністративного менеджменту та
зовнішньоекономічної діяльності**

МАТЕРІАЛИ

**VI Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
студентів, аспірантів та молодих вчених**

**«СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ:
ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ»**

04 листопада 2025 р.

Київ - 2025

УДК 338.43.01/.01 (075.8)

Науково-редакційна колегія:

Організаційний комітет:

ТОНХА Оксана – проректор з наукової роботи та інноваційної діяльності НУБіП України, д.с.-г.н., професор, голова оргкомітету

ОСТАПЧУК Анатолій – в.о. декана факультету аграрного менеджменту, к.е.н., доцент, співголова оргкомітету

ШЛАУДЕРЕР Ральф – керівник Міжнародної школи Університету прикладних наук Вайєнштефан-Тріздорф, Міжнародний представник факультету сільського господарства, Представник з питань міжнародних освітніх програм і співпраці, доктор наук, професор, співголова оргкомітету

ГОРСЬКА Єлена – декан факультету економіки та менеджменту Словацького аграрного університету в Нітрі, доктор наук, професор, співголова оргкомітету

ПЕРЕХОЖУК Олександр – старший науковий співробітник Лейбніц-Інституту аграрного розвитку в країнах з перехідною економікою, PhD, професор, співголова оргкомітету

ЗЕВЕРТЕ-РІВЗА Сандія – дослідник Латвійського університету наук про життя та технологій, PhD, доцент, співголова оргкомітету

Члени оргкомітету:

КОВТУН Олена – завідувач кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності, к.е.н., доцент;

БАСЮК Дарія – професор кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності, д.е.н., професор

ЖЕМОЙДА Олександр – д.е.н., професор

ІБАТУЛЛІН Марат – д.е.н., професор

МОСТЕНСЬКА Тетяна – д.е.н., професор

ГОЛОМША Наталія – к.е.н., доцент

ДАВИДЕНКО Володимир – к.е.н., доцент

ДІБРОВА Лариса – к.е.н., доцент

КОВАЛЕНКО Наталія – к.е.н., доцент

КОЛЕСНИК Максим – к.е.н., доцент

КОСТЮК Ольга – к.е.н., доцент

КУЗЬМЕНКО Сергій – к.е.н., доцент

РАЛКО Олександра – к.е.н., доцент

ТЮРІНА Альона – к.е.н., доцент

ЧОРНЕНЬКА Людмила – к.е.н., доцент

ЯНЧЕВСЬКИЙ Руслан – к.е.н., доцент

ФАЙЧУК Олександр – к.е.н., доцент, секретар оргкомітету

МІЩЕНКО Іван – к.е.н., доцент, відповідальний за випуск збірника тез

Затверджено та рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради факультета аграрного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України (*протокол №4 від 20 листопада 2025 р.*).

«СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ»: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 04 листопада 2025 р. – К.: НУБіП України, 2025. – 245 с.

У збірнику представлені результати дослідження проблем сучасного менеджменту в умовах воєнного стану та інтеграції України до ЄС. Видання розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, практиків і всіх тих, хто цікавиться питаннями сучасних підходів до управління підприємствами і національним господарством.

Матеріали викладені в авторській редакції. Відповідальність за достовірність поданої інформації несуть автори.

© Кафедра адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності, факультет аграрного менеджменту НУБіП України, 2025

© Автори